

Skyd de røde

Gennem de sidste 10 år har vildtforvalter Lars Kjelgaard afskudt hundyr og lam efter en simpel opskrift, som ser ud til at virke – en opskrift, de fleste vil kunne følge.

Tekst og foto: Thomas Lindy Nissen

NATUR/VILDTFORVALTNING: Inden solopgang ser vi to dyr i læsiden af en lille remise. Bjørn Samuelsson, der er gæst på denne jagt, bringer sig selv i position og lægger riflen i skydestokken. Da dyrene rejser sig lige efter solopgang, drejer Bjørn hovedet og kigger på Lars: Er de skudbare? Dyrene er mørke og har skiftet helt til vinterpels, hvorfor vildtforvalteren ryster på hovedet: Nej, råen og dermed også lammet skal spares i år.

Lidt senere får vi øje på et emne til afskydning; en rød rå, som esser i kløveren i læ bag en anden remise. Lammet har skiftet til vinterpels, men når råen er rød, er lammet også på afskydningslisten, og det lykkes Bjørn at nedlægge begge dyr denne dag.

Nøjagtig registrering

På det sydsjællandske gods Østerhovedgårds jorde, hvilket vil sige cirka 360 hektar, står en estimeret efterårsbestand

på mellem 70 og 80 stykker råvildt. Lars afskyder på årsbasis 7-10 bukke og 20-25 råer og lam, hvilket altså svarer til omtrent en tredjedel af den årlige efterårsbestand med en fornuftig fordeling af køn og alder. Selvom han i efteråret forsøger at nedlægge en del dyr over en relativt kort periode, skyder han ikke tilfældige dyr. Lars følger i store træk en simpel skabelon, som de fleste danske jægere vil kunne afskyde efter. Helt enkelt går den ud på at nedlægge de hundyr, der er røde efter 1. oktober, og som altså ikke har skiftet til vinterpels. Nedlægges et hundyr, tager han også hendes lam ud uanset deres sundhedstilstand, da de stadig dier og i øvrigt ikke vil kunne forventes at klare sig særlig godt efter en vinter uden prægning fra råen.

– Det er gængs viden blandt landmænd, at husdyr med dårlig pels eller sent pelsskifte ikke har samme sundhedstilstand som dyr med sund pels, og dette gør sig efter min mening også gældende hos råvildt. Jeg har altid forvaltet

mit råvildt ved at afskyde de røde råer og afkom i oktober, forklarer vildtforvalteren, der igennem sine 10 år på ejendommen har ført nøje statistik over de nedlagte dyrs vægt og alder ud fra et estimat af tandslid, ligesom han har registreret generel sundhedstilstand og – for bukkenes vedkommende – opsatsvægt.

– Som oftest er råer med sent pelsskifte under en eller anden form for pres. Enten er de gamle, er angrebet af parasitter indvortes eller i skind og pels, eller også er der forskellige sygdomstegn at spore. Bl.a. nedlagde jeg for et par år siden en rød rå, hvor lungerne var groet fast til ribbenene, fortæller han.

Også den netop nedlagte rå viser sig at være i dårlig stand. Ved Lars' obligatoriske vejning kommer viseren blot op på 12,5 kilo brækket vægt, og bagerst på lungerne finder han en misfarvning, ligesom der er en ualmindelig arvævdsdannelse på ydersiden af mavesækken. Hendes lam er heller ikke særlig stort, men har dog skiftet til vinterpels. Uanset dette ville det antageligt aldrig være blevet så stærkt som de lam, der har en sund mor at støtte sig op ad.

Lars vurderer råen til at være omkring fire år gammel, ligesom han konstaterer, at den har en del flåter på sig, men ingen hjortelus.

– Det er svært at sige, om arvævet eller den svage misfarvning af lungerne skal tillægges nogen værdi, men dette dyr var et typisk rødt efterårsdyr i dårlig stand, konstaterer han.

Ingen bukke om efteråret

Da vi fortsætter pyrschen, ser vi flere grå dyr samt et par lovende bukke. Handyrene er stadig delvist i sommerpels, men nedlægges ikke. Lars forklarer, mens vi står og spotter ud over markerne, hvorfor:

– Bukkene er ofte lidt længere tid om at skifte pels, da de har haft en hård brunstperiode sidst på sommeren. I øvrigt forvalter vi bukkene i løbet af sommerens bukkejagt, hvorfor der skal være tungtvejende grunde til at nedlægge et handyr i løbet af efteråret eller vinteren.

Vi får øje på en rød rå og et vanvittig dårligt bukkelam, som vi efter en længere pyrsch lykkes med at nedlægge.

I de 10 år, Lars Kjelgaard har været vildtforvalter på Østerhovedgård ved Skælskør, har han konsekvent nedlagt alle råer, som er røde efter den 1. oktober og deres lam – en simpel opskrift, der ser ud til at virke.

Råen forsvinder i en stor remise uden at byde på en skudchance, hvorfor Lars noterer sig lokaliteten i hukommelsen: Her vil han vende tilbage i de kommende dage, idet hun vil være god at få væk. Dernæst lykkes det i en anden situation Bjørn og Lars at skyde både råen og lammet. Her viser den røde rå sig at have kraftigt tandslid, ud fra hvilket Lars vurderer hende til at være omkring otte år gammel. Hun vejer 13 kilo brækket, og lammet ni kilo.

Konsekvent afskydning

Der er ingen tvivl om, at der i den danske jægerstand findes mange lomme filosofiske modeller for, hvilken afskydningsmodel der er den rigtige, så hvorfor skulle Lars have fundet de vise sten? Er hans afskydningsfilosofi bare grebet ud af >

Det er dyr som disse, Lars Kjelgaard freder i efteråret, mens de røde må holde for. Til info kan det oplyses, at Lars hvert år ser dyr, som har skiftet til vinterpels, allerede i midten af september.

➤ den fugtige efterårsluft, eller kan fornuftig afskydning virkelig være så simpel?

I 2010 – det første år Lars var på ejendommen – fik man sygdom i råvildtstammen. Man nedlagde det år 20 røde dyr og fandt derudover 20 stykker faldvildt. Året efter var begge tal halveret, mens situationen efter det tredje år stagnerede, og problemet med faldvildt blev mindre. Selvom bestanden var på et minimum, fortsatte Lars sin konsekvente afskydning af de røde efterårsdyr, hvorefter bestanden stabiliserede sig og måske endda er i stigning nu.

– Uanset hvor tæt bestanden er, eller om jeg finder lidt eller meget faldvildt, er de røde efterårsdyr ganske enkelt ikke værd at bygge videre på. Min konsekvente afskydning har bevirket, at jeg nu mener at have fået en sund bestand med stærkere dyr end tidligere. Det er efterhånden sjældent, jeg finder faldvildt, ligesom vi heller ikke ser knopbukke under sommerens bukkejagt, siger vildtforvalteren. Han har gennem de sidste 10 år registreret samtlige 233 stykker råvildt, der er fundet forendt, eller som er nedlagt på Østerhovedgård.

– Antallet af knopbukke, der nedlægges i bukkejagten, udgjorde i 2011 og 2012 helt op i omegnen af 40-50 procent, fortæller Lars efterfølgende.

Lars er bevidst om, at hans statistiske materiale har det minus, at kun svage hundyr og deres lam afskydes

På Østerhovedgård ved Skælskør afskyder man årligt 20-25 hundyr og lam. Vildtforvalter på stedet Lars Kjelgaard (forrest) foretrækker at nedlægge de fleste af disse i de første par uger af oktober.

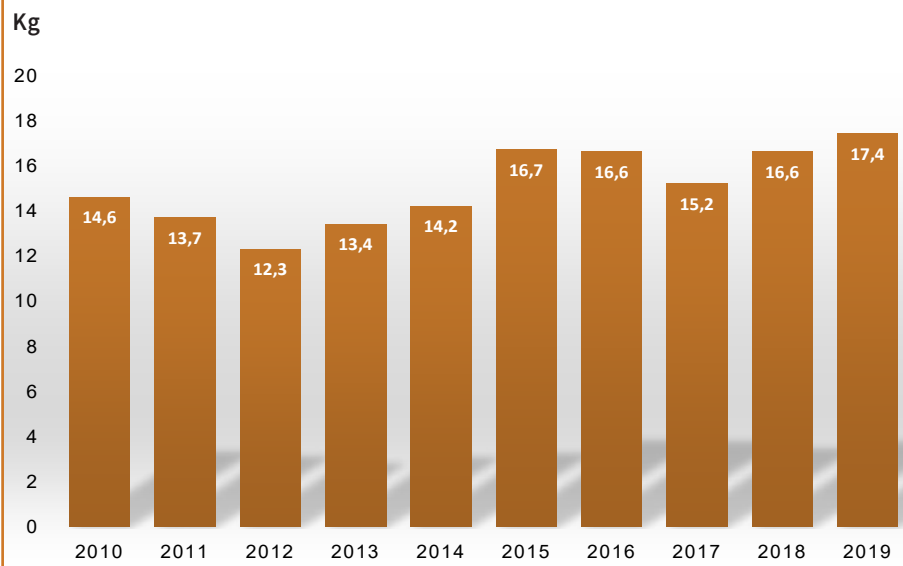
og registreres. Han har således ingen sunde referencedyr at vurdere dem op imod, da disse selvsagt går på markerne. Til gengæld giver udviklingen blandt bukkene, hvor man afskyder på baggrund af både alder og trofædannelse, et fingerpeg om tilstanden. Og her har han gennem årene set en generel vægtforøgelse, fra det laveste gennemsnit i 2012 på 12,3 kilo brækket vægt til 17,5 kilo i 2019. I 2019 nedlagde man en buk på 20,5 kilo brækket, hvilket er den højeste vægt

siden 2015, hvor afskydningsstrategien begyndte at slå igennem. På det tidspunkt nedlagde man den absolut tungeste buk, der er registreret, i de 10 år Lars har ført statistik – den vejede 21,8 kilo brækket.

Selvom der over de 10 år med afskydning af røde efterårsdyr og afkom har været udsving, tyder den generelle kurve dog på, at man igennem det næste årti vil komme til at se en yderligere øgning i dyrenes sundhedstilstand og gennemsnitlige vægtforøgelse (se opstilling af bukkenes gennemsnitsvægt her på siden).

Statistik

Gennem 10 år har Lars Kjelgaard registreret alt nedlagt råvildt på Østerhovedgård. Bukkenes gennemsnitsvægt (brækket) ser fra 2010 til 2019 sådan ud:

Ingen regel uden undtagelse

Lars afskyder selvfølgelig også enkelte hundyr ud fra andre parametre end pelskifte, men kun ved sikre tegn på mistrivsel, eller hvis de lam, hun går med, er ualmindelig dårlige. En sådan situation opstår, efter at vi har pyrschet os ind på tre grå dyr, som alle ser sunde ud. Mens vi studerer dem, får Bjørn øje på en rå i vinterpels lidt til højre for os. Selvom hun er flot i pelsen, er hun skidtrøvet, hvorfor Lars vælger også at udtage dette dyr og hendes lam.

Fordi råen har diarree, frigiver Lars hende til afskydning inden lammet. I sådanne situationer vil lammet typisk ikke vide, hvad der sker, og blive stående lidt, efter at råen er faldet. Hvis lammet løber, stopper det ofte efter en kort flugt og giver dermed en skudchance. Flygter lammet, venter Lars i op til en halv time på stedet, da det

På trods af det fine pelsskifte havde denne rå, der førte et ellers flot lam, diarre. Lars valgte derfor at afskyde både hende og lammet. Hun viste sig at have betydeligt tandslid.

ofte kommer ud igen indenfor få minutter. Bjørn afslutter i dreven stil situationen ved at nedlægge det i øvrigt fine bukkelam med en perfekt hjertekugle.

Generel afskydning af råvildtet, hvor råen skydes før lammet, bør på det kraftigste frarådes, idet der kræves en kombination af stor erfaring, gode skydeevner og muligheden for at blive i terrænet indtil solnedgang og evt. vende tilbage de næste dage. Man

skal altså have mulighed for – som Lars har det – at opsøge det samme område flere gange om dagen de følgende dage for at afslutte opgaven. Opfordringen skal derfor lyde: Skyd altid lam først, og vend dernæst tilbage for at finde råen, hvis hun ikke kan nedlægges i situationen.

Syv dyr i syv skud

Da dagen er omme, har Bjørn nedlagt syv stykker råvildt fordelt på tre råer

og fire lam. Det mindste lam, der blev nedlagt, vejede syv kilo brækket.

– Et godt lam vil på denne årstid veje omkring 12 kilo brækket, og det bedste bukkelam, vi nedlagde, det hvor både rå og lam havde skiftet til vinterpels, vejede 10,5 kilo, opsummerer Lars, efter at det sidste dyr er nedlagt.

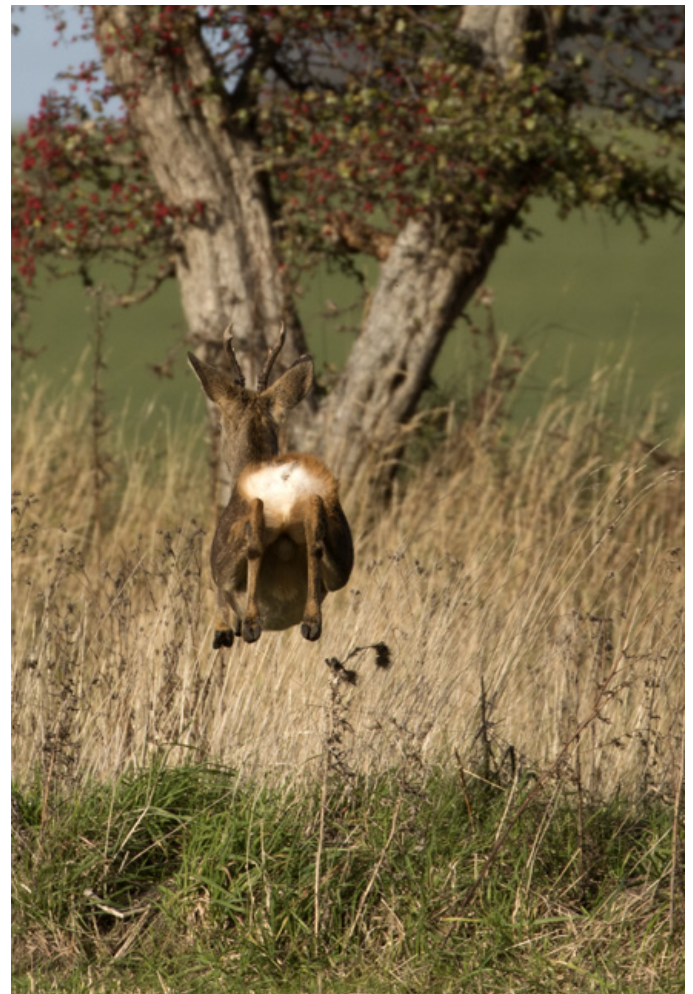
Rålam tager over efteråret lidt på i vægt, men forskellen på, om et lam skydes i oktober eller i januar, er blot et kilo kød (i kolde år er der muligvis ingen forskel). Det kilo står ifølge Lars' strategi ikke mål med den sunde bestandsudvikling, han har opnået ved at afskyde stort set alle hundyr og lam efter "pelsskiftemodellen" først i oktober.

– Oktober er en tid, hvor mange jægere har tid til afskydning af efterårsdyr, mens andre jagtmuligheder tager mere af tiden senere på sæsonen. Så det er nok bare om at få det sat i værk, så snart efterårsjagten skydes i gang. Det er der, de røde råer skal skydes ... og hellere i går end i morgen, mener den erfarne vildtforvalter.

tln@jagtrejsefeber.dk

Har råen ikke skiftet til vinterpels først i oktober, nedlægges hun. Dette betyder, at evt. gode lam også må holde for, hvis moderdyret ikke er sundt. Her tegner et ellers flot lam for en god kugle.

Uanset om råbukkene har skiftet til vinterpels eller ej, afskydes disse stort set aldrig om efteråret. Når det kommer til bukkene, foregår selektionen under sommerens jagt.